Рецензия

от

Проф. д-р Илко Георгиев Бакърджиев, дм

Ръководител УС „ Медицински Козметик “, Медицински колеж, Медицински Университет- Варна

върху дисертационния труд на Деница Иванова Димитрова, на тема ” Знания нагласи и практики свързани с антимикробната резистентност в дерматологичната грижа”, за присъждане на образователна и научна степен *„Доктор“*, в професионално направление: 7.4 Обществено здраве, Докторска програма „Управление на общественото здраве“.

С решение от заседание на факултетен съвет на Факултет „Обществено здравеопазване“ към МУ- Варна по протокол № 266/23.09.26 г. и със заповед № Р-109-322/30.09.2026 г. на Ректора на МУ-Варна съм избран за член на научното жури, а на основание Протокол № 1/13.10.2026 г. съм определен за официален рецензент по процедура за придобиване на образователната и научна степен *„Доктор“* на Деница Иванова Димитрова, докторант в редовна форма на обучение в докторска програма “Управление на общественото здраве” към катедра “Социална медицина и организация на здравеопазването”, факултет „Обществено здравеопазване“, МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“-Варна.

Представеният комплект документи е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р. България, правилника за приложението му и правилника за развитие на академичния състав в Медицински Университет Варна.

Кариерно развитие на докторанта

Деница Димитрова завършва бакалавърска степен по специалност „Кинезитерапия“ през 2004 г. в Русенски университет „Ангел Кънчев“, а през 2005 г. придобива и магистърска степен по същата специалност. В периода 2011–2014 г. завършва обучението си в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, където придобива образователно-квалификационна степен „Професионален бакалавър“ по специалност „Медицински козметик“. През 2023 г. е зачислена като редовен докторант в докторска програма „Управление на общественото здраве“ към катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ на Медицински университет – Варна, с дисертационен труд на тема „Знания, нагласи и практики, свързани с антимикробната резистентност в дерматологичната грижа“.

Професионалният ѝ път започва в Медицински център „Медика-Албена“ ЕАД, след което работи като кинезитерапевт-козметик в различни организации в сферата на здравеопазването и услугите. От 2012 г. ръководи собствен козметичен център в гр. Варна. От 2014 г. до момента заема длъжността „Преподавател практика“ в Медицински колеж – Варна към Медицински университет „Проф. д-р Параскев

Стоянов“ – Варна, където ръководи практически занятия и пред-дипломен стаж, като участва активно в разработването и актуализирането на учебни програми и материали.

За повишаване на професионалната и академичната си квалификация е преминала през редица специализирани обучения по академично преподаване, интерактивни методи на обучение, дизайн на научни изследвания и статистически анализи, както и надграждаща педагогическа компетентност.

Участва като изследовател, административен и финансов отговорник в научноизследователски проект по темата на дисертационния труд.

Владее руски и английски език.

Актуалност на темата

Антимикробната резистентност (АМР) е сред една от най - сериозните предизвикателства пред съвременното здравеопазване и представлява нарастваща заплаха за общественото здравеопазване в световен мащаб. Самолечението, неправилният избор на медикаменти, неподходящата продължителност на терапията и повторната употреба на медикаменти от предходни лечебни курсове, допълнително увеличават риска от развитие на АМР. Съвременните научни изследвания показват че наличието на теоретични знания относно антимикробната резистентност невинаги е достатъчно условие за формирането на адекватно поведение. Въпреки високата осведоменост на медицинските специалисти съществуват пропуски в разбирането на механизмите за развитието и разпространението на резистентността.

В България липсват комплексни изследвания, които едновременно да анализират знанията, нагласите и практиките свързани с употребата на антибиотици при кожни проблеми, както и превенцията, контрола на инфекциите в козметичните практики и ограничаване на АМР. Актуалността на дисертационният труд се обуславя от нарастващата глобална и национална значимост на антимикробната резистентност, широкото приложение на антимикробни средства при лечението на дерматологични заболявания, терапевтичните затруднения, повишената заболеваемост, смъртност, удължен болничен престой и необходимост от подобряване на здравната грамотност и професионалните компетентности. В този смисъл всички проучвания посредством съвременни методи са актуални, напълно научна обоснована необходимост за нашата страна.

Структура характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е с общ обем 165 страници, в това число: литературен обзор – 50 стр.; цел, задачи, изследователски хипотези, материал и методи – 11 стр.; резултати от собствените проучвания – 34 стр.; обсъждане и синтез на резултатите и изводи - 25стр.; заключение, препоръки и приноси – 7 стр.. Трудът е онагледен с 8 таблици и 26 фигури и включва две приложения. Библиографията съдържа 188 източника на латиница.

В **литературния обзор** авторът се спира на антимикробната резистентност, като глобална и национална заплаха. Употребата на антибиотици без лекарско предписание остава широко разпространено явление, особено в южна и източна Европа, където контролът върху продажбите им не е бил достатъчно ефективен. Самолечението, ненужното изписване на антибиотици, замърсяването на околната среда с отпадни води от болници и фармацевтични производства съдържащи антибиотични остатъци и резистентни микроорганизми, както и забавените темпове на разработване на нови молекули антибиотични средства, създават допълнителни предпоставки за развитие на резистентни щамове.

Разгледани са глобалните инициативи и препоръки за действие със справяне на проблема и колко важно предизвикателство като ключов проблем е за здравната система на нашата страна. Обърнато е специално място на грижите за кожата, често срещани дерматологични заболявания като акне вулгарис, кръстосани инфекции в козметичните салони, опасности от развитие на бактериални, микотични и вирусни инфекции, включително хепатит В и С свързани с процедури с нарушаване на кожната бариера. Работната среда в козметичните салони, близкия контакт между специалистите и клиентите може да създаде предпоставки и за предаване и на въздушно-капкови инфекции(грип, парагрип, Covid -19).

С основание са представени въпроси свързани с международните изисквания относно безопасността на предоставяните услуги, препоръки за превенцията и контрола на инфекциите, касаещи козметичните салони. Регулиране на неефективната употреба на антимикробни средства, като в това число попадат не само АБ за системна и локална употреба, но и всички препарати, които се използват за дезинфекция на средата, оказват пряко влияние върху резистентността на кожната микрофлора, и представляват вторият пряк механизъм за повлияване на АМР в козметичните салони. Отлично впечатление създава детайлното разглеждане на регулаторните различия в прилагането на стандартните предпазни мерки, касаещи козметичните салони в различните държави (Белгия, Нидерландия, Люксембург, Уелс, САЩ, Канада, Австралия, Нова Зеландия). Въпреки съществените различия в регулаторните модели между отделните държави, в основата на изискванията към козметичните салони се наблюдава ясно сближаване около универсалните принципи на стандартните мерки, утвърдени от СЗО.

Авторът акцентира и на нормативната уредба, регламентираща превенцията и контрола на инфекциите в козметичните салони в България, като разглежда нейните недостатъци и несъответствия спрямо съвременните международни препоръки формулирани от СЗО. Подчертана е ролята на стандартните предпазни мерки, хигиената на ръцете, асептичните техники, правилната обработка на инструментите и средата, както и значението на обучение, мониторинг и култура на безопасност като системни компоненти на ефективните програми за контрол на инфекциите. Изтъкнато е че реалната ефективност на мерките за контрол на инфекциите зависи от тяхното реално практическо приложение в ежедневната практика, което е свързано със знанията, нагласите и ежедневните практики на козметиците. Убедително и задълбочено са анализирани голям брой литературни данни от научната периодика,

свързани със знанията, нагласите и ежедневните практики, което показва много добро познаване на проблема от докторанта.

На базата на литературният обзор е правилно дефинирана **целта** на дисертационния труд. За нейното изпълнение са формулирани 5 задачи. За целите на изследването са изведени и 6 изследователски хипотези

Материал и методи са методологично правилно разработени. Проведени са систематичен преглед на научни публикации, официални документи на здравни институции, професионални организации и регулаторни органи. Търсенето е извършено на английски и български език в електронните бази данни PubMed и Google Scholar със специфични ключови думи и техни комбинации. За изпълнение на поставените задачи са проведени две собствени проучвания:

В периода от септември до ноември 2025 г. е проведено описателно срезово проучване на знанията, нагласите и поведението на млади хора на възраст 18–35 години относно честотата на акне, самолечението и употребата на антимикробни средства. Ясно са дефинирани критериите за включване и изключване в проучването. Разработен е въпросник от 58 въпроса, структурирани в 6 тематични раздела за изследване на знанията, нагласите и поведението на млади хора на възраст 18-35 години относно самолечението при кожни проблеми.

В периода юни – август 2025 г. е проведено описателно срезово проучване на знанията, нагласите и практиките на работещите козметици в България, свързани с контрола на инфекциите в професионалната им работа, както и на отношението им към АМР. Въпросникът включва 45 въпроса, структурирани в 6 тематични раздела. Трябва да се изтъкне факта, че в България такива проучвания не са провеждани. Използвани са подходящи методи за статистически анализ извършена със софтуера IBM SPSS Statistics, версия 23. Графичното представяне на резултатите е осъществено с помощта на MS Excel. Методите са подбрани спрямо поставените задачи, информативни са и подробно описани.

Резултати и обсъждане

Резултатите от проучванията дават ясен отговор на поставените задачи. Онагледени са прецизно с таблици и фигури, подробно са обяснени и са статистически потвърдени. Проучени са знанията и нагласите, честотата и моделите на самолечение с антибиотици при кожни проблеми сред младите хора. Проучванията са проведени при достатъчен брой изследвани лица. Разгледани са социално- демографските характеристики, честота и тежест на акнето, източници на информация, информираност относно причините и факторите влияещи върху протичането на заболяването, нагласи към възможност за лечение и отношение към самолечението му. Установява се широко разпространение на самолечение при акне с пропуски в антибиотичната грамотност и наличие на рискови поведенчески модели.

Данните относно познаването на страничните ефекти на антибиотиците показват наличие на базова информираност и съществени пропуски. Повечето участници – 71,4% от младите хора – посочват, че антибиотиците имат странични ефекти, което показва сравнително добро разбиране за потенциалните рискове, но почти една трета от извадката (28,5%) не разпознава риска от нежелани ефекти или не е сигурна в него. Това е съществено, защото подценяването на страничните реакции може да улесни самолечението и повторната употреба на медикаменти без консултация. До момента в България липсват данни относно знанията и нагласите, честотата и моделите на самолечение при акне сред младото население, което определя актуалността на настоящото проучване.

Проучването сред професионалните козметици разкрива несъответствие между високата самооценка и реално познаване и прилагане на част от мерките за контрол. Получените резултати подкрепят в различна степен изследователските хипотези. Синтезът на резултатите показва, че превенцията на АМР изисква едновременно въздействие върху индивидуалното поведение, професионалната практика и нормативната среда. Повишаването на антибиотичната грамотност, разработването на национални насоки за контрол на инфекциите в козметичните услуги и въвеждане на структурирано продължаващо обучение на професионалните козметици във връзка с контрола на инфекциите и намаляване риска от развитие на АМР се очертават като основни приоритети. Обсъждането на резултатите е изчерпателно. Цитирани са големи проучвания и отлично са съпоставени опита и резултатите на други изследователи с получените данни от собствените проучвания, което демонстрира добро познаване на проблема от докторантката.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Формулирани са **11 на брой изводи** и **5 бр. приноси** , които дават представа за извършената научна и изследователска работа във всички етапи на проведените проучвания. Принципно приемам посочените от кандидата приноси. С особен практически принос са и разработените **препоръки** разделени в следните групи: към законодателя, към професионалните организации и обучителните институции, към МЗ, РЗИ, професионалните козметици, козметичните салони, здравните институции и специалистите по обществено здравеопазване. Тяхната стойност се изразява във възможността да бъдат използвани при актуализиране на нормативната уредба, разработване на обучителни програми и образователни инициативи. Във връзка с дисертационния труд са представени две пълнотекстови публикации в български научни списания. Авторефератът отразява структурата и основните елементи на дисертационният труд.

Заключение:

Представеният дисертационен труд на Деница Иванова Димитрова напълно покрива критериите на Закона за развитие на академичния състав в Р. България,

Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински Университет Варна, за получаване на научно-образователната степен *„Доктор“* професионално направление 7.4 Обществено здраве. Той е оригинален и актуален по своето съдържание и интерпретация, методологично правилно разработен, с голям брой проведени изследвания. Изтъкнатите достойнства и приноси ми дават основание да гласувам положително и убедено да го препоръчам за позитивна оценка на уважаемите членове на специализираното научно жури.

Гр. Варна, 29.10.2026 г.

проф. д-р Илко Бакърджиев, дм

Заличено на основание чл. 5, §1, б. „В“ от Регламент (ЕС) 2016/679